

VOLODJA

Päeva esimesel seminaril märkab Ann Mirjam uut tüüpi, keda eile kohal polnud. Edevad riided - kes käiks kuradi ülikonnavestiga juulis?! Samas ilm on pigem jahe. Habe, Dr Martensid, ilgelt moodne, mingi selline Peaky Blindersi vaib. Sokid ainult imelikud - rõvedat beeži tooni vanamehe sokid.

Uus tüüp tutvustab end kõigile Volodjana, tal on suht perfektne saksa keel. Ta taust on sotsioloogia, magistrisse otsustas minna kunstikooli. Vist on pigem rikaste vanemate laps, kui sai endale sellise lükke lubada. Ann Mirjam jälgib, kuidas Volodja mõtleb ja kuulab. Volodja võtab kiirelt endale seltskonna koomiku rolli ja naerab nakkavalt nii enda kui teiste naljade peale. Ann Mirjam mõtleb Volodja naljadele oma hostelitoas. Hiljem tsätib ta Szymoniga, arutavad lähenevat projekti. Nii muuseas mainib Ann Mirjam, et täna liitus grupiga mingi uus vend. Szymonile tundub nimi tuttav, tüüp on kirjutanud nende eelmisest näitusest või midagi sellist. Või pani Szymon temaga tina Veneetsias? *Who knows*. Tuleb vähem juua vist, otsustavad mõlemad.

Järgmisel päeval peale välitöid satub Ann Mirjam sööklas Volodja kõrvale istuma. Täiesti juhuslikult. Volodja küsib küsimusi, tunneb huvi, naeratab, lõhnab kalli parfüümi ja vene kiriku järele. Meeldib. Kui ta ära läheb, sest peab tegema ühe kõne, saab Mirjam aru, et rääkis ainult endast ja Volodja ei saanud endast üldse midagi rääkida. Fakk, *rookie mistake*, mõtleb Ann Mirjam. Oleks pidanud laskma tal enda asju rääkida, meestele see meeldib.

Õhtul hostelis kõnnib Mirjam mööda koridori. Üks uks on praakil. Mirjam piilub sisse. Toas on Volodja, istub alasti voodi peal. Tema keha katavad tätoveeringud ja armid, justkui keegi oleks üritanud ta nahka maha koorida. Volodja ees, vaiba peal, on tahumata graniitkivi. Volodja räägib kiviga vene keeles. Volodja palub iidsete pioneeride hingede eest, Volodja palub Päikeselt, et see iial ei loojuks, Volodja palub, et proletariaat ärkaks ja näeks. Üks ta silm naerab ja teine nutab.

Nagu halvas vodevillis paneb keegi koridori teises otsas ukse pauguga kinni. Volodja on sekundiga oma ukse, tõmbab selle lahti. Ebainimliku jõuga tirib Volodja Mirjamit tuppa, tema silmad enam ei naera ega nuta. Ta lohistab Mirjami voodisse, ta suudleb teda, Mirjam puikleb nõrgalt vastu. Volodja keel tema suus tundub imelikult kuiv, nagu paber. Kõik juhtub kiiresti, Volodja teab, mida ta teeb. Mirjam koperdab minema. Ta saab aru, et midagi on väga valesti, kuid on liiga väsinud sellega tegelemiseks. Ta tahab magada, tahab kiiresti oma voodisse saada, ta on tühi.

Szymon istub jaoskonnas uurija laua ees. „See ei ole tema,” ütleb ta politseiametnikele: „Mirjam on 27-aastane. See seal, keda ta mulle näitasite, on mingi kuivanud vanamutt, ma ei tea kuidas ta sinna tuppa sai. See on mingi vördjas trikk. Otsige üles see kuradi Volodja.”- „Mingit Volodjat ei ole olemas, keegi ei mäleta sellise nimega noormeest, temast pole märku ka suvekooli andmebaasis,” ütleb uurija kannatlikult. „Kas te palun prooviksite hoopis rahuneda, hoopis meelde tuletada, kus olete veel näinud viisnurkset sümbolit, mis on hukkunu südame kohale maalitud. Kas te sooviksite näiteks vett?”

Tekst:

Vetik

Kunstnik:

Szymon Kula

Hanna-Lauri

Külma kivirahnu reljeefset pinda kombates eristuvad sõrmeotstele lohud ja kõrgendikud. Siin on vihmavesi aastatuhandete vältel kivisse sügavaid vagusid uuristanud. Siin aga petliku pehmusega tuuleiil rahnu ilmet viilinud. Kivi on inimsõrmedele läbistamatu ja lühikese elueaga mõistuselegi raskesti hoomatav. Ent suletud silmade taga võtab ajapikku vormi, küll ebastabiilne, kujutluspilt.

Rahn kätkeb endas mitmete generatsioonide põimitust. Liikideülese sulamina kannab ta endas mineraalide ja kunagiste elusorganismide kooskõla, milles üksikelu ei eristu. Ilmastikumuutused, kogetu, salvestuvad kehasse vormi ja vormituse piiril, jäljenditena. Erosioon on loov jõud, mis toob ilmale hävitades. Hävitatu poolt ellukutsutu on aga sõnasildateta, äraolev. Need kes saaksid mäletada, ei mälesta. Need kes ei saa mäletada, *järelmäletavad*.

Geoloogilisest abstraktsusest hakkab ajapikku nähtavale kooruma antropomorfne kuvand. Ürgsed veesärgid ilmnevad väsinud näol kortsudena. Kivikumeruses joonistub silmakoobas ja põsesarn. Iga joonega on põimunud eellaste raev ja hirm, mis seedimatut valu karkudena kandnud ja kaitsnud. Nüüd, ühe käe sõrmed rahnu kehasse tardunud valukujule asetatuna, teise käe sõrmed omaenda elust-pakataval otsaesisel, kuulata ja kujutle.

Järelsõna

Columbia Ülikooli professori Marianne Hirschi mõiste *järelmälu*¹ viitab noorema generatsiooni suhestumisele eelneva generatsiooni isikliku, kollektiivse ja kultuurilise traumaga. Ühendus mineviku-ga ei ole siinkohal loodud mäletamise, vaid kujutlusvõime kaudu. Nooremale generatsioonile ilmneb varasemalt seedimatu trauma kaudselt, lugude, piltide ja käitumismustrite näol; minevikus toimunu kajab koopiana järeltulijate kaudu olevikus. *Järelmälu* on protsess ja teadlik soov luua embav ühendus mineviku valuga.

1 www.postmemory.net

Tekst:

Kadi

Kunstnik:

Seymour Chwast

1990ndal aastal sündinuna mäletan hästi seda meeletut kümnendit, esimest McDonaldsit Tallinnas, "Titanicu" linastumist Eestis ja Spice Girls'i fännamist. Mul oli isegi Leonardo DiCaprio pildiga T-särk. Sõime täditütardega ohjeldamatult krõpsu ja jõime Fantat. Et läänemaailma mõjud olid viimaks paisu tagant meieni jõudnud, ei osanud me tajuda. Teistsugust, varasemat Nõukogude Eestit, ei olnud me ju näinudki.

Mulle tundub, et Lääne pealetungist 1990ndate Ida-Euroopas saab kõige paremini rääkida ikkagi läbi pop- ja tarbimiskultuuri. Seepärast jäin pikalt mõtlema skulptuuriajaloo ja ajaloolisele geograafiale. Ma ei ole kummagi ekspert, aga koolis ja ülikoolis sai siiski üht-teist õpitud. Kui mina gümnaasiumis käisin, ei olnud muistsed tsivilisatsioonid veel valikaine, vaid kohustuslik osa ajaloo õppekavast. Hiljem olen kunstiajalugu ise õpetanud. Ja mul on kuidagi raske mõista, kuidas ida kopeerib läänt.

Euroopa ehk läänemaailma arengut mõjutasid otseselt Oriendi ja Põhja-Aafrika kultuurid. Lääne kunstiajalugu hakkab ikka pihta Mesopotaamia (suures osas praeguse Iraagi aladel) ning Vana-Egiptuse tutvustamisega. Euroopa ajalugu on aga märksa keerulisemgi, sest täna tuttavad rahvusriigid on tekkinud üsna hiljuti, viimase kahe sajandi jooksul. Varem ilmetasid Euroopa kaarti erinevate suuruste ja liikuvate piiridega suuremad impeeriumid, ühtviisi võimsad nii Ida- kui ka Lääne-Euroopas.

Juba vanade tsivilisatsioonide nii profaanse kui ka sakraalse kunsti üheks suuremaks eesmärgiks on olnud võimu demonstreerimine, ülistamine ja sellele allutamine. Totalitaarses ühiskonnas on kunst ja arhitektuur valitsejate-liidrite teenistuses ning Nõukogude Liit ja selle Lenini monumendid 20. sajandil polnud ka Ida-Euroopa kontekstis midagi uut. Sama võtet on kasutatud aastatuhandeid üle maailma. Selles mõttes on tegu tõepoolest järjepidevusega ning näitega sellest, kuidas inimkonna ajaloo lõikes mustrid üha korduvad ja korduvad. Natuke masendav isegi, eriti jälgides päevapoliitikas toimuvat.

Kunstnik:

Tekst:

Hoffmann

Siin seisis monument Leninile. Lenin oli üleelusuurune juba eluajal, mis siis veel tagantjärgi. Monumendist koos suure valge hoonega, mis hiljem selle taha paneelidest ehitati, on räägitud kui Tallinna ühest vähestest tõeliselt totalitaarsetena toimivatest ruumiansamblitest.

Siis võeti Lenin maha. Miski ei pidanud meenutama, et siin oli seisnud Lenin. Sellest kohast pidi saama normaalne ruum. Normaal-sus oligi üldse peamine siht, nii mahavõtmisel kui edaspidi. Aga suur valge hoone jäi, millest sai nüüd hoopis teine koht, ja mis muutus tasapisi normaalsuseks. Jäi ka hoonet ümbritsev totali-taarsena toimiv ruum, sest kuhu tal minna. Ta jäi raamina, mille keskel oli tühjus, teadlikult kasutamata potentsiaal.

Nüüd seisab siin rahn, millest aimub Leninit. Kuid see pole monu-ment Leninile, vaid midagi muud. Megaliit on kopeeritud Prantsus-maalt, paigast, kus elab üks teose autoritest Szymon Kula. Lenin on kopeeritud Narvast, kus elab teose teine autor Ann Mirjam Vaikla ja kus on miskipärast muuseumieksponaadina säilinud Lenini monu-ment. Kunstnikud ühendasid digitaalselt koopia monumendist, mille sisu mäletatakse (mõned liigagi hästi) koopiaga monumendist, mille sisu ei mäleta keegi, lähiajalugu ja esiajalugu ühendavaks rändrahnuna mõjuvaks ajalooks, mis algab eilsest, miks mitte ka tänasest, sest eks hommikune hambapesu, tunamullune lumi ja koorikloomade kõrgaeg ole kõik ühtmoodi minevik. Selle ränd-rahnuna mõjuva ajaloo asetavad Vaikla ja Kula totalitaarsusest päritud ruumiansambli keskmesse - raami, mis on potentsiaalina oodanud. Nad asetavad kopeerimisel sündinud originaalteose originaalteosena sündinud totalitaarsesse ruumi, mis on nüüd selle ruumi planeeritud mõju realiseerimata koopia. Excalibur halli kivvi. Kas totalitaarset ruumi saab taaskasutada ilma, et toimiks tema originaalmõju?

Kunstnik:

Tekst:

Magdalena

Minu vanaema rääkis mulle, kuidas ta oli kunagi hilisel nõukogude ajal kõndinud mööda Lenini puisteel asuvast Lenini monumendist. Ta oli üsna hiljuti leidnud Jumala ja saanud päästetud. Seistes seal Lenini monumendi all, tundis ta järsku vastupandamatut tungi midagi teha. Mingi kõrgem vägi ütles talle, et jookse seitse ringi ümber selle kuju ja hüüa: „Jumala nimel, sa tuled siit alla!” Ja hoolimata mõne pealtnägija ehmunud pilgust asus ta seda käsku täitma.

Nõukogude režiimi karmilt usuleigetes tingimustes võis selline piibellik Jeeriko linna vallutamise rituaal üsna veider paista ja teatavate isikute pealtnägemisel isegi ohtlikuks kujuneda. Kuid minu vanaema see ei heidutanud. Mulle seda lugu ikka ja jälle uuesti rääkides tõdes ta alati rõõmsalt ja teatava uhkustundega hääles, et no vot, jooksis üks mutike oma käekotiga seitse korda ümber kuju ja hüüdis Jumalat appi ja näed, varsti Nõukogude Liit laguneski. Aitäh sulle selle eest, vanaema.

Monumendid on meie uskumuste, väärtuste ja tõekspidamiste füüsiline ja materiaalne realiseerimine. Nad võivad küll objektina eksisteerida aastatuhandeid, kuid nende olulisus ja positsioon oma kaasaegses ühiskonnas sõltub muutlikest oludest.

Ann Mirjam ja Szimon on mõlemad üles kasvanud ajal, mil Lenini monument Lenini puisteel oli langenud; mil üle Nõukogude Liidu levinud ja massiliselt toodetud Lenini kujutised olid kõik järsku oma olulisuse ja pühalikkuse minetanud; pronksist ja kivist Vladimirid oma töö kaotanud. Omamata ühtegi isiklikku kokkupuudet selle kujuga ja tajumata teda tema enda ajas, on kunstnike jaoks selle isiku staatus ja mõjuvõim lahustunud pildiks ajaloo õpikus. Ta jääb neile emotsionaalselt sama kaugeks kui mõni muinasaegne megaliit. Tõstes need mõlemad hiiglaslikud kultusobjektid kaheplaanilisele lentikulaartahvlile, vabastavad kunstnikud nad täielikult pühadusest, tehes neist justkui hübriidse diskoliku paroodia – megaleenin või leniliit. Nad ei mõtle kaks korda ka konnotatsioonidele, mida teose asukoht võib põlvkond vanematele inimestele tähendada või milliseid mälestusi tekitada. Ja ei peagi mõtlema. Oluline on monument kui selline. Ja monumendi hääbumine ajaloos. Olgu see kuitahes robustne, hiiglaslik ja tugev, aja vastu on tal raske võidelda. Kui ei oleks revolutsionääre, mässajaid või vanaemasid, kes neid maha tõmbaks, saaks unustus ühel hetkel igast monumendist nii kui nii võitu.

Kunstnik:

Tekst:

Maasik

Alustuseks üks nali. Mis juubel oli 1974. aastal? Vastus: 50 aastat ilma Leninita.

Ann Mirjam Vaikla ja Szymon Kula Artishoki biennaalil esitatava teosega „Monument (R)evolutsioonile” võtavad kunstnikud vaatluse alla nõukogudeaegsed reliktid, täpsemalt Lenini monumendid. Monumendid meenutavad kunstnikele kummastavalt mõjuvaid mõistatuslikke objekte, meenutades ühiskonda, milles nad ise osalenud pole.

Mõlemad kunstnikud, olles ise sündinud 90ndatel, leiavad, et nende põlvkonnal puudub Lenini monumentidega seoses ühendav kollektiivne mälu ja et post-sotsialistlikes riikides pole minevik seotud kaasajaga ega ettevalmistus olevikuks. Tahtes teha minevikku oma põlvkonnale kättesaadavamaks, loovad nad monumendi interneti esteetikast lähtuvalt liikuva pildina - hübriidi kivirahnust ja Leninist.

Monoliit on kunstnike arvates kujund, mis peaks kõige paremini andma edasi internetipõlvkonna vaakumit ja tühjust antud teemal. Ometigi realiseerub nende idee tehniline teostus ühest teisest reliktist - liikuva pildiga lastekalendrist inspireerituna. Minu arvates täiesti arvestatav ühendav mälestuslülili kahe Ida-Euroopast pärit noore kunstniku vahel.

Artishoki biennaalil eksponeeritakse Islandi väljakul aktsiooni korras 1,2x3,6 m suurust 3D-prinditud plakatit. Aga mida suudab avalikus ruumis kommunikeerida see 10-15 minuti pikkune aktsioon - kiire sähvatus Leninist kivirahnul? Kas seda, et mis toimub füüsilises ruumis pole enam sugugi ainus kiht meie reaalsuses? Et ainult ekraanilt kogetud, visuaalne mälu on kallutatud? Et striimival ühiskonnal ei saagi olla ühist minevikku ega tulevikku, kestvust ega jätkuvust? Aktsiooni nägemata raske öelda, aga lõpetuseks veel üks nali. Mispärast hakkas Tegur tootma kummist Lenini kujusid? Vastus: Et igaüks võiks selle puhuda nii suureks, kui ise tahab.

Kunstnik:

Tekst:

Maria

On kõrvetavalt palav ilm. Päike paistab pealetükkivalt silma, ükskõik kuhu vaadata. Taevas pole isegi mälestust pilvedest. On ainult üks suur sinine. Linn on kuiv ja tolmune, janunev. Nahk leemendab ja kleepub tolmust. Taolistel halastamatutel päevadel kõnnin ma kuni loojanguni sihitult ringi. Päikese ja enda eest varju otsides, ikka edasi rühkides. Vasakul pool tänavat, üle tee, kõrgub üks hoone. Enam-vähem risttahuka kujuga ja igatahes masendava välimusega. Väsinud, hingetu. Eriti sellises läbitungivas päikeses. Hoone ees asub Islandi väljak. Erakordselt ilusa ning lohutava nimega. Sellele mõeldes tunnen hetkeks jahutavat kosutust.

Hoonest üle tee on mõned puud, pingid ja rohelise madala hekiga ääristatud muruplats. Nõjatun krobeline tüve najale ja silmitsen vaikivat hoonet, mille eest kostub ootamatult elavat käratsemist. Kõigi pilgud on suunatud suurele plakatile, millel figureerib üks kivi. Üksik megaliit kõrgumas põhjamaa teravas päikeses. Vaatepilt hiiglaslikust kivilahmakast ja seda ümbritsevast melust mõjub mulle uinutavalt ja kaugelt.

Läheduses asuval pingil istub üks vanem proua, targeldatud kostüümi ja kübaraga. Miski tema olekus annab mõista, et ta on toimuvat juba pikemat aega jälginud, ilme mõtlik, tõsine, kuid leplik. Minus tärkab laisk uudishimu ja võtan tema kõrval istet.

„Kestab see juba kaua?“, küsin stseenile viidates.

„Jah,“ vastab ta pilku tõstmata: „Juba kaua. Vahepeal raugseb, siis puhkeb taas. Nii juba hommikust saati.“

Plakatit taas lähemalt silmitsedes märkan, et sellel figureeriv kujutis on muutunud. Tal on nüüd aimatav pea ja käed ja jalad. Ilme tõsine ning silmad horisondile kinnitunud. Ülikond seljas ja pealagi kiilas. Lenin.

„See muutub aeg-ajalt?“ küsin toimuva vastu aina enam huvi tundes.

„Oleneb kust vaadata, siit võib mõlemat vaatenurka aimata,“ vastab ta sõbralikult, kuid napisõnaliselt.

„Raske sümbol,“ nendin pead vangutades.

„Sümbolil on jõudu ainult siis, kui sellesse uskuda, seda toita. Mina enam ei usu. Jääb vanaks ja saad aru: lihtsalt kivi või metall. Ega aeg ja teod siis sinna pidama jää, ikka ainult inimene oma mälestuste ja mõtetega otsib kohta, kust kinni hoida.“

kunstnik:

Tekst:

Luiga

Ann Mirjam Vaikla & Szymon Kula
„Monument (r)evolutsioonile”

Enne kogema asumist palun lugege seda teksti hoolikalt. Kui teil tekib küsimusi või te pole milleski kindel, küsige kelleltki järele.

Hoidke seda teksti turvalises kohas, te võite tahta seda uuesti lugeda.

Milles seisneb „Monument (r)evolutsioonile”?

Kõrvutamise ühismõjus; teatavas paralleelsuses, mille toimeaineteks on monumentaalne Lenin (ca 1950) ja skulpturaalne megaliit/monoliit (ca 4500–1500 eK). Toime eelduseks on sageli tõepähe võetav ja sagedamini ekslik arusaam, milles Ida näib Läänt kopeerivat (siinne on küll esmalt Euroopa-keskse fookusega). Vastuseid ei ole tarvis anda, küll aga tuleb osata kahtlemist initsieerida. Kes ikkagi kopeerib keda? Kuidas on need seotud üldiste arengutega; asjade käiguga üldpildis?

Mis on soovitatav annus?

Soovitatav annus sõltub perspektiivist. Soovitatav on hoida korduvalt mitmekülgset perspektiivi. Pigem hoiduda liigsest tempokusest. Mõõdukas tempokus on lubatud. See ei ole mäng. Palju ei ole liiga palju, aga vähesest võib jääda väheks.

Millal peab „Monument (r)evolutsioonile” kogemisega eriti ettevaatlik olema?

Kui arvate end olevat pigem Läänest või Skandinaaviast. Kui arvate, et endine Ida ongi endine, ning üldse mitte enam. Kui olete globalist, või kui olete suur Lenini austaja. Kui teil pole õrna aimugi, kes on Lenin või kus asus temanimeline puistee Tallinnas. Kui arvate end päriselt kuuluvat Läände, või et Ameerikat ei ole tegelikult olemas. Kui arvate end paiknevat individuaalses temporaalsuses või igatsete olemata tulevikke ja tulemata olevikke.

Mis juhtub kui annus ununeb?

Kui annus ununeb, meenutage niipea kui meenub. Proovige meenutada aegu enne teie sündi. Seejärel jätkake sarnaselt varasemale. Korrake.

Mis on „Monument (r)evolutsioonile” võimalikud kõrvalnähud?

Peapööritus, silmade väsimus ning valearusaam, et kujutatud on veel valmimata või pooleliolevat Lenini kuju. Võite arvata, et Lenin ja monoliit on tegelased samale ekraanile projitseeritud kahest erinevast filmist, kelle monoloogid on pooljuhuslikult, kuid sellegipoolest tähenduslikult sünkrooni sattunud.

Kui mõni eelnimetatu või muu kõrvalnäht tekitab teis muret, rääkige kellegagi.

Tekst:

Vitamiin

Siim Preiman:

See on nüüd alustuseks vist kriitikanool, aga kui rääkida põlvkondlikust ida vs lääs teemast, võtta ühelt poolt kuni 6500 aastat vana kivi ja teiselt poolt Lenin... Mul tekkis küsimus, et kas 6500 aastat tagasi üldse olid olemas Ida ja Lääs? See megaliitehitis ei ole kuidagi läänelik. See on ese, mis eelneb poliitiliste piirjoonte tõmbamisele, rahva tükeldamisele. Need inimesed, kes selle kivi püstitasid, ei pruukinud üldse teada, et kuskil ida pool elavad mingid inimesed mõne muu kivi läheduses. Aga äkki ongi nii, et meie sinuga veel mäletame, et oli jah keegi Lenin, aga meie lastele võid näidata mingisugust menhirit või dolmenit ja siis Leninit ja nad ei saa aru, et mis neil vahet on.

Lilian Hiob:

Et ongi üks märk kuskilt ajaloo sügavustest nagu ka see kiviehitis. See lihtsalt vajab aega, et see Lenini kujutis jõuaks ka samasse positsiooni. Muutuva pildi formaat, mida Ann Mirjam ja Szymon kasutavad, ongi kujundlikult katse Lenin ajaloo pagasisse ära panna. Vabastada see sellest emotsioonist, mida ta alati tekitanud on. Ma mõtlesin ka selle peale, et mida aeg edasi, seda tähtsamaks muutuvad need vähesed monumendid, mis on alles jäänud.

SP:

Jah, me ei pruugi nende monumentidega nõustuda, sest nad on mõeldud kinnistama kadunud ideoloogiat. Me ei pruugi nende üle uhked olla, aga kui me neid peidame, siis mis me teeme... eitame, et see üldse juhtus? Siis kaob meie mälu ju totaalselt ära! Ei tea, kas keegi närib läbi, et mingid 30-aastased panevad Lenini Tallinnas vana koha peale tagasi?

LH:

No ma ei tea, Lenin on juba ka T-särkide peale pandud. Alles paar aastat tagasi andis Adidas välja CCCP-i tekstiga särki. Distsants on ikka oluline...

SP:

Täpselt. Tundub, et Lenini ja monoliidi kokku sulatamine saaks idale tähistada mingit lootust. Või hirmu. Oleneb, kas tahad unustada või kardad ununemist. Aga läänest vaadatuna on kõik üks vedel ajaloo mass ja vahet pole - särgile võid panna nii Lenini kui ka kivi.

Kunstnik:

Tekst:

Bogie

kaja nimisõna et

1 peegeldunud heli, mis on kuuldav alghelist lahus.

Kuulsin oma sammude kaja

Kirikukellade kaja kostus kaugele

Naabersõnad

omadussõnaga

kaugel **kaja** | nõrk | mitmekordne

Mõnikord kostsid kõrvu ka inimese hääl, kusagilt kaugel, nõrga kajana.

Need sõnad kordusid justkui mitmekordse kajana kuulajate peades.

tegusõnaga

kaja kostab | kõlab | tekib | peegeldub | kostub | kustub | vaibub

Kaugelt kostab kaja.

Kaja tekib ruumides, kus pole piisavalt heli neelavaid pindu. Plahvatuste

kaja kostus kaugemale.

nimisõnaga

sammude **kaja** | hääle | kellade | laskude | kirikukellade | plahvatuse

Vastuseks kostus ainult minu enda hääle kaja.

Kellade kaja kaigub üle Stockholmi. Kõrvad löid laskude kajast pilli,

muidu aga oli kõik vaikseks ja liikumatuks jäänud. Esimeste laskude kaja

mõjub ka tropistatud kõrvadele nagu hele laks.

Veel sarnaseid sõnu

vastukõla, järelkaja, vastukaja, kajakõne, kajalood, pilkaja, kajama

* Sissekanded pärinevad Sõnaveebist: EKI ühendsõnastik 2020. Eesti Keele Instituut, Sõnaveeb 2020. <https://sonaveeb.ee/sõna> või väljend (7.11.2020). Esitatud osaliselt.

kunstnik:

Tekst:

Pravastel